

економічного розвитку будь-якої країни. Органи місцевого самоврядування найбільш якісно та своєчасно здатні реалізувати повноваження щодо соціального захисту, тому що володіють найбільш повною інформацією про соціальне становище та потреби кожного мешканця територіальної громади.

Література:

1. Конституція України: Закон України № 254 к / 96 - ВР від 28.06.1996 р. URL: <http://rada.gov.ua/>.
2. Державне фінансове забезпечення соціальної сфери: монографія / За ред. доктора філософії, професора, академіка АЕНУ Т.М. Кір'ян, д.е.н., проф. Ю.В. Пасічника. Черкаси: видавець Чабаненко Ю., 2012. 398 с.
3. Шайхатдинов В.Ш. Право социального обеспечения Российской Федерации: учебное пособие: Вып. 1. Екатеринбург: изд-во Урал. ун-та, 1996. 421 с.
4. Лободіна З.М. Бюджетне фінансування соціального захисту в Україні. *Вісник ТНЕУ*. 2014. № 3. С. 7–19.
5. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення України : посіб. Київ: «Олан», 2004. 312 с.
6. Болотіна Н. Б. Право людини на соціальне забезпечення в Україні: проблема термінів і понять. *Право України*. 2000. № 4. С. 37–39.
7. Про державні соціальні стандарти і державні соціальні гарантії : Закон України № 2017-III від 05.10.2000 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2017-14>.

Ковба Дар'я Олегівна

ст. гр. ФБС-21, ТНЕУ

Науковий керівник – к.е.н., доцент Гупаловська М.Б.

ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ СУТНОСТІ ПОДАТКІВ

Глибокий і всебічний розгляд сутності податків вимагає розкриття змісту різних понять: визначення соціально-економічної природи податків, їх місця і ролі у відтворювальному процесі, тим більше, що дискусія з приводу суті, функцій, принципів цієї важливої економічної категорії триває досі.

Насправді будь-яка категорія – це відображення нашого рівня знань. Розуміємо ми ці відносини чи ні, вони все одно існують в нашому суспільстві; якщо ми їх не розуміємо, не враховуємо їх впливу, то ці відносини можуть проявлятися через економічні кризи, стагнацію виробництва.

Наука про податки має свою власну і головну категорію - «податки», які і є головним об'єктом дослідження. Саме в податках виражається вся гама економічних, політичних, правових та соціальних інтересів держави і суспільства.

При вивченні поняття «податок» ми розглядаємо характеристики форм, в яких він існує на поверхні економічної дійсності. Однак це тільки частина глибинної сутності даної економічної категорії. Для більш ґрунтовного розуміння податку необхідне дослідження методології оподаткування, тобто системи методів пізнання, що об'єднує теорію і практику оподаткування.

До визначення поняття «податок» вчені підходять з різних позицій. Можна розглядати податок як філософську категорію - наше мислення про податок як суспільно необхідне благо чи зло; або сприймати його як необхідну повинність працездатної частини населення для забезпечення суспільних потреб. Будучи вираженням певної об'єктивно існуючої сфери економічних відносин, податки є економічною категорією, категорія має специфічне суспільне призначення – формування і використання грошових коштів держави. В силу того, що податок є частиною фінансів, можна визначити його як перерозподільну категорію, пов'язану з формуванням фінансових ресурсів на стадії розподілу і перерозподілу ВВП.

З точки зору правової природи податок є мірою упорядкування, введення в певні межі майнових відносин учасників суспільного виробництва і держави, тобто це система правових відносин платника податків з державою на основі законності, примусу, безоплатності, а значить, поняття «податок» може розглядатися і в юридичному, правовому аспекті.

Політичний аспект податку полягає в відтворенні системи державної влади, в гармонізації інтересів держави і різних верств суспільства. Як справедливо підкреслюється в відомому підручнику з податків і податкового права під редакцією А. Бризгаліна: «Податок є категорія комплексна, що має як економічне, так і юридичне значення» [1].

На думку Т. Ф. Юткіної: «Податок - це не тільки правова, а й фіскальна, фінансова, економічна і філософська категорія» [2]. Як зазначалося вище, на сучасному етапі зміст поняття «податок», його функції і принципи залишаються дискусійними. У даний час немає єдиного визначення поняття «податок», що обумовлено, на наш погляд, різними уявленнями про податки в суспільстві, а також складністю природи (сутності) податку. Існує безліч різних дефініцій даної категорії.

Класики політичної економіки А. Сміт і Д. Рікардо, незважаючи на відмінності у визначенні податку, прийшли до розуміння його сутності як категорії непродуктивного характеру, обумовленої сутністю і роллю

держави [3]. Основоположник фінансової науки Н. І. Тургенєв тісно пов'язує виникнення податків з появою держави: вони «...Податки - це суть кошти до досягнення мети товариства або держави, тобто мети, яку люди собі припускають при з'єднанні своєму в суспільство або при складанні держав. На цьому ґрунтується і право уряду вимагати податей від народу.» [4]. Погляди М. І. Тургенєва небезперечні, з одного боку, він розглядає податок як добровільний внесок громадян для виконання державою її функцій, з іншого - акцентує примусовий характер цього внеску. М. Ф. Орлов визначає податок як пожертвування власності, принесене громадянином для користі і безпеки всього суспільства [5]. У свою чергу, С. І. Іловайський вказував, що податки є примусовими грошовими внесками приватних господарств, встановленими законом [6]. Один з найбільших дослідників теорії податків І. Х. Озеров визначав податок як примусовий збір, який стягується з осіб, які перебувають на певній території, і який йде на покриття витрат держави.

Об'єднуючи погляди вітчизняних вчених кінця ХІХ – початку ХХ ст., можна сказати, що вони розглядали податок як примусове вилучення від платника певної кількості матеріальних благ без відповідного еквівалента. Так, А. Соколов вважав, що податки стягуються державою для досягнення будь-яких завдань економічної політики.

Отже, податок – це економічна категорія, що виражає сукупність відносин між державою, суб'єктами господарювання та членами суспільства з приводу безеквівалентного вилучення і присвоєння частини доходів державою на законних підставах для здійснення своїх функцій. Податки, незалежно від форми, є примусовими і безповоротно вилучаються з національного доходу і багатства частиною додаткової вартості або додаткового продукту.

Література:

1. Налоги и налоговое право : учеб. пособ. /под ред. А. В. Брызгалина. Москва : Атлантика-Пресс, 1997. 532 с.
2. Юткина Т. Ф. Налоги и налогообложение: учебник. Москва: ИНФРА-М, 2002. С. 34.
3. Рикардо Д. Начало политической экономии и налогового обложения. Москва, 1929. С. 100-191.
4. Тургенев Н. Опыт теории налогов. Москва, 1818. – 368 с.
5. Орлов М. Ф., Сперанський М. М., Тургенєв М. И. Біля витоків фінансового права / під ред. А. Н. Козиріна. Москва: Статут, 1998. 432 с.
6. Иловайский С. И. Косвенное обложение в теории и практике. Одесса, 1892. 254 с.